

ο

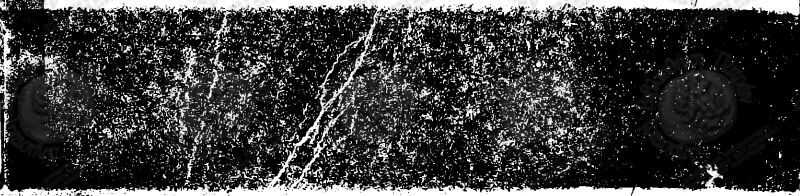
Ευχαριστος εν τω
Νεμροταγειω

Υωο

Λουσιανος Παγαρεμ

1903

415

PA

4244

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΠΑΓΑΝΕΛΗ

Ο “ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ,”

ΕΝ ΤΩ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΩ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ “ΝΟΜΙΚΗΣ”, Α. Χ. ΒΕΡΓΙΑΝΙΤΟΥ
ΟΔΟΣ ΟΦΘΑΛΜΙΑΤΡΕΙΟΥ, 5

1903

Ο “ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ,,
ΕΝ ΤΩ, ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΩ,

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΛΙΤΡΩΝ

Л. 9. 3250

Ο 'ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ,, ΕΝ ΤΩ, ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΩ,

∞∞∞∞

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΝΗΜΗΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΜΟΥ

15 'Απριλίου 1894. Μ. Παρασκευή.

Μελαγχολική, ὡς και ἡ αἰτία ἡ προκαλοῦσα αὐτήν, βαθυτέρα ὀσημέραι μὲ ἤλισκεν ἡ ἠθικὴ ἀλγηδών. Αἱ θρησκευτικαὶ τελεταί, αἱ τὸν καθαρῶς ἱεροπρεπῆ και ἀκράτως αὐστηρὸν τύπον ἀποβαλοῦσαι διαδοχικῶς, ἦσαν πάντοτε αἱ μεγαλοπρεπεῖς και σεμνοπρεπῶς ἐπιδεικτικαὶ τελεταὶ τῆς ἀναμνήσεως τῶν Παθῶν ἄτινα μετὰ γλυκειάς και ποιητικῆς ἄμα κατανύξεως, δοξάζει και γεραίρει πάντοτε ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Ἄλλ' ἡ κατήφεια τῶν πενθίμων ἱεροτελεστιῶν ὑπέστη και αὐτὴ τοῦ χρόνου και τῆς ἐποχῆς τὴν ἐπιρροήν. Καὶ ἡ Ἁγία και Μεγάλῃ Παρασκευῇ παραμένει πάντοτε ἡμέρα ἀγιότητος και νηστείας, ἡ αἰδήμων ὁμως και κατανυκτικὴ ὁδύνη, ἡ ἀπὸ τῆς ἀναμνήσεως τοῦ Θεοῦ Πάθους ἐκπορευομένη, ὑποκρινῶσα τὴν ἄκραν ὀξύτητα αὐτῆς μεταπίπτει εἰς ἡρεμώτερον αἶσθημα, οὐχὶ πάντῃ ἀλλότριον πρὸς τὴν ἐορτάσιμον προσδοκίαν τῆς ἐπερχομένης ἀναστάσιμου ἡμέρας, και τὰς πατροπαράδοτους και εὐχέστους μερίμνας τὰς συναπτομένας πρὸς τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἀπ' Ἐκκλησίας και κατ' οἶκον λαμπροτέρας

καὶ ἐπίδεικτικωτέρας πανηγύρεως τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης ἡμέρας τῆς Ἀναστάσεως.

* *
*

Αἱ εἰκόνες αὐταὶ φαιδρῶς θορυβώδεις ἐνίστε, καὶ συνεχῶς μὴ ἀπολύτως σοβαραί, ἀπειργάζοντο, ἐξαιρέτως τὰς ἡμέρας ταύτας, πενθιμωτέρας τὰς ἐντυπώσεις μου. Εἰς τὸ παρελθόν, τὸ χθεσινὸν ἔτι, παραπλήσια ἀθυμίας σκέψεις, δὲν εἶχον ἀμερίστως ἐπιφοιτήσει εἰς τὴν ψυχὴν μου. Ἄλλ' ἤδη, ὅτε πολὺν σεβαστὴ κεφαλὴ ἀνεπαύθη ὑπὸ τοῦ Κοιμητηρίου τὸ χῶμα, ἀνεμοχλεύθη, ὑπὸ τὴν καταγιγίδα ὑπερτάτου ἄλγους, σύμπας ὁ ἐσωτερικὸς κόσμος, καὶ αἱ χαρίεσσαι τῶν παιδικῶν χρόνων ἀναπολήσεις, αἱ πρὸς τὴν μυστηριώδη καλλονὴν καὶ τὸν ἰερώτερον πανηγυρισμὸν τῶν ἡμερῶν τούτων συνδεόμεναι, ἐπῆλθον καὶ πάλιν. Ἄλλὰ δὲν ἦσαν πλέον φαιδραὶ! Νέφος σκιερὸν κατεκάλυψε τὰς γελοέσσας ἐκείνας τοῦ ἀθώου παρελθόντος σκηνάς. Τὸ ἀκάτιον τῆς ζωῆς ἐπλήγη εἰς τὸ πολύτιμον πηδάλιον ἀκριβῶς, καὶ τὸ πλήρωμα, τὸ παρὰ τὸν σεβάσμιον καὶ προσφιλεῖν κυβερνήτην συνεσταλμένον, τὸ ἀναπετάσαν τὸ μικρὸν ἰστιόν του εἰς τὸ τρικυμιώδες πέλαγος τοῦ βίου, καὶ ἐπαχθῶς θαλασσομαχοῦν, ἐμβρόντητον εἶδε ἀναρπαζόμενον τὸν χρηστὸν καὶ καρτερικὸν πλοηγόν, καὶ ἰσχυροτέραν ἠσθάνθη τὴν θύελλαν μαινομένην περίξ τῆς εὐθραύστου ἐκείνης σανίδος. Αἱ ὄψεις ἐσκυθρώπασαν πᾶσαι. Ἐρυθροὶ ἀπέβησαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἀπὸ τῆς ἀγρυπνίας καὶ τοῦ δακρύου, καὶ τὴν ὀξύτητα τοῦ ἀλγεινοτάτου τραύματος, οὐδὲ τοῦ Πλάτωνος ἢ μεταρσιοῦσα φιλοσοφία, οὐδὲ τοῦ Εὐαγγελίου ἢ Πίστις ἰσχυσεν ἐπαρκῶς νὰπραύνη. Ὑπὸ τὸ ἄχθος πληγείσης φιλοστοργίας τὸ χεῖλος συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει τοῦ Προφητάνακτος τοὺς Ψαλμοὺς. Αἱ ἐξάρσεις τοῦ Ἰουδαίου Λυρικοῦ, τοῦ κορυφαίου τῶν λυρικῶν, τοῦ ἀληθοῦς Προφητάνακτος βαλσαμοῦσι στιγμιαίως τὴν τε-

τραυματισμένην καρδίαν μας, ἄλλὰ τὸ ἄλγος ληθαργεῖ· δὲν ἀποθνήσκει. Καὶ ὅταν τοῦ παραμυθητικοῦ φαρμάκου ἢ πραεῖα καὶ ἐλεήμων ἐπίδρασις παρέλθῃ, ἀφυπνίζεται καὶ πάλιν τὸ ἀδυσώπητον ἄλγος, καὶ δάκνει, δάκνει ἀνοικτιρμόνως τὴν ψυχὴν. Τότε δειναὶ ἐξημμένων παθῶν συγκρούσεις κλυδωνίζουσι ψυχὴν καὶ καρδίαν. Τὸ σκάφος τῆς ζωῆς κατολισθαίνει ἐπικινδύνως πρὸς τὸ φρίσσον καὶ πικρότατον κύμα. Διαρρέει· ἐλαφρὸν δὲ καὶ ἀνερμάτιστον καταγιγίσκεται ἄπελπι. Ἔρμα, ἔρμα ταχέως. Προβάλλει τότε ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία, καὶ ὁ ναυαγός, ἀντλῶν ἐσπευσμένως, καταστέλλει μικρὸν τοὺς κλυδωνισμοὺς τῆς ὀλκάδος. Ἄλλὰ νέα ἐπέρχεται θύελλα καὶ ἀνεπαρκὲς ἐξηλέγχθη τὸ ἔρμα. Τότε ἀκτινοβόλως ἀνίσταται ἡ Ἐρησκεία. Ἐκτείνει σώτεραν τὴν ἁγίαν χεῖρά Της, καὶ ὅπως ποτε, ὑπὸ τὴν θείαν λαλιὰν τοῦ Ἰησοῦ, ἐταπεινώθη φιμωθὲν τὸ κύμα τῆς λίμνης, ἐπραύνηθη οὕτω καὶ ἡ θύελλα τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς Πίστεως ἀντληθὲν ἔρμα ἔσωσε καὶ ἐμπεδώτερον κατέστησε τὸν θυελλώδη πλοῦν τῆς ζωῆς. Χρόνοι ἀπιστίας καὶ ὕλισμου, πόσον ἐξηυτελίσατε τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν εὐγένειαν, ποίους δισταγμοὺς ὀλεθρίους ἐνεπνεύσατε εἰς τὸν δύσπιστον, τίνος παρηγορίας γλυκυτάτου κεφαλαίου ἐστερήσατε τὸν ἄπιστον! . .

* * *

Ὅτε, τοιαῦτα ἀναλογιζόμενος, διήλθον τὴν πύλην τοῦ πέραν τοῦ Ἰλισσοῦ νεκροταφείου, ἦτο νύξ πλεόν· νύξ βαθεῖα καὶ σιωπηλὴ. Ἄλλὰ τὸ σκότος οὐδὲν εἶχε τοῦ ἀποτροπαίου ἐκείνου καὶ ζοφεροῦ μελανοῦ, τοῦ ἀποπνίγοντος τὴν ψυχὴν καὶ νεκροῦντος πᾶν αἶσθημα, ἐκτὸς τοῦ τῆς φρίκης. Ἦτο φῶς ὑπόσκιον μάλλον· σκότος διαυγές καὶ ὄνειροπόλον ἀπὸ διαστέρου στερεώματος ὑποκύνου καὶ διαφανοῦς καταχεόμενον εἰς τὴν ἤσυχον καὶ

ἀνθόσπαρτον φύσιν. Ἡρεμος τοῦ Ἀπριλίου ὁ νυκτερινὸς ἄνεμος ἐσάλεινε τοὺς κλώνας τῶν κυπαρίσσω, ἐθώπευε τὰς μαργαρίτας, ἔψαυε τὰ ἄνθη καὶ ἀπομυζῶν τὰ ἀρώματά των ἠδέως ἐξέχεε ταῦτα, ὑπὸ τὴν ἀβρότητα τῆς πνοῆς του, εἰς τὴν περίξ ἡρεμοῦσαν εἰκόνα. Ἐνίοτε τὸ πνεῦμα ἐπήρχετο ἰσχυρότερον· καὶ τότε διολισθαῖνον διὰ τῶν κλάδων καὶ φύλλων ἀπειργάζετο μελαγχολικὸν ψίθυρον παραπλήσιον πρὸς ὑστάτας ἀναπάσεις μυστηριώδους ἀρμονίας πόρρωθεν, πολὺ πόρρωθεν ἀρρήτως καὶ ἀφανῶς φθεγγομένης. Γαλήνη ἱερὰ καὶ ἀτελεύτητος ἐκράτει εἰς τὸν σεπτὸν καὶ πεφιλημένον ἐκείνον περίβολον, ἔνθα, ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ἐλπίδος ὁδηγούμενοι, ἠγκυροβόλησαν τέλος οἱ τεταλαιπωρημένοι ναυαγοὶ τῆς ζωῆς. Εἰς τὸν κορμὸν μικροῦ σταυροῦ μελανοῦ, ἔδεσαν ἀσφαλῶς τὰ πρυμνήσια αὐτῶν, καὶ ἐκοιμήθησαν ἐν εἰρήνῃ. Διατί προσέχω μήπως ὁ ἦχος τῶν βημάτων μου, εἰς τὰς μελαγχολικὰς ταύτας καὶ σιωπηλὰς δενδροστοιχίας φερομένου, ἀφυπνίσῃ τοὺς κοιμηθέντας; ὦ! ἄς περιπατήσω ἀσφαλέστερον καὶ ἑλευθεριώτερον. Κοιμῶνται βαθέως, πολὺ βαθέως οἱ νεκροί. Τὸν εὐλογητὸν ὕπνον των δὲν ταράσσουν οὐδὲ τῆς δόξης εὐγενῆ ὄνειρα, οὐδὲ τοῦ πλοῦτου φλέγοντες πόθοι, οὐδὲ τῆς ἐλπίδος ἀλγύναι διαψεύσεις, οὐδὲ τοῦ συμφέροντος ἡμαινομένη κραυγὴ. οὐδὲ τῆς αὐρίου ἢ σκληρὰ καὶ ἀδυσώπητο μέριμνα. Κοιμῶνται ἡσυχοί, καὶ οὐδὲν ἀνθρώπινον δύναται νὰ τοὺς ἀφυπνίσῃ πλέον. Ποῦ καὶ που, ἐντὸς τῆς σκοτίας, αὐγάζει μόνις ἀσθενέστατον καὶ ὠχρότατον φῶς. Εἶναι οἱ φανοί, οὗς τῶν ζώντων ἡ χεὶρ ἤναψεν ἐπιμελέστερον τὴν νύκτα ταύτην τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σωτῆρος, εἰς τὸ μνήμα τῶν φιλάτων, οἵτινες δὲν ζῶσι πλέον ἢ εἰς τὴν ὀδυνωμένην καρδίαν. Ἐνίοτε, ἀπὸ τῶν ἐγκάτων ὑπογείου κρύπτῃς, ἐκφεύγει, διὰ μικρᾶς σχισμῆς τῆς πύλης, ἀμυδροτάτῃ φωτὸς λάμψις. Κύπτω καὶ προσβλέπω ἐκεῖ. Ἡ εὐσεβὴς κανδήλα καίει ἔσθωθεν. Ἀναπάλλεται τὸ μικρὸν φῶς τῆς θρυαλλίδος, θλάται εἰς τὴν

χιονώδη τοῦ μαρμάρου λευκότητα, καὶ σκιαὶ πυργού-
ται ἐντὸς τοῦ ἀσύλου ἐκείνου τῆς ιερότητος καὶ τῆς εἰ-
ρήνης. Ὁρμεφύτως ποιῶ τοῦ Σταυροῦ τὸ σημεῖον, καὶ
σιωπηλῶς ψιθυρίζων ἰλαστήριον προσευχὴν, ἀπομακρύ-
νομαι τοῦ σεπτοῦ χῶρου.

* *
*

Ἦδη, βραδέως κρούμενος ὁ κώδων τῆς Ἐκκλησίας
τοῦ νεκροταφείου, ἀγγέλλει τὴν ὥραν τῆς συγκινητικῆς
τοῦ Ἐπιταφίου ἐξόδου. Ἀνάπτομεν τὰς λαμπάδας μας
πάντες. Ἡ πένθιμος γοητεία, ἡ ἐξάρσεως καὶ μυστηρίου
μεστή, τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἐπιταφίου, ψαλλομένου ὑπὸ
τῆς ζωῆς εἰς τὸ ψηλαφητὸν ἐκεῖνο πεδίον τοῦ θανάτου,
προσλαμβάνει ἀνυπέβλητον ὕψος θλιβεροῦ λυρισμοῦ, καὶ
κάλλος ἀνεκφράστου σεμνότητος καὶ μελαγχολίας. Ὁ
ἄνθρωπος κηδεύει τὴν νύκτα ταύτην τὸν Θεόν. Εἶναι
ἀσύλληπτον τὸ μέγα μυστήριον, καὶ θὰ ἦτο ἀκατανοή-
τως βλάσφημον, ἂν μὴ ἐπίκουρος πρὸς κατανόησιν τη-
λικούτου μυστηρίου καὶ θαύματος δὲν ἐπήρχετο ἡ ἀπο-
κάλυψις καὶ ἡ Πίστις. Ἡ θεὰ τοῦ Θεανθρώπου. ἐν κη-
ροπλάστῳ ὁμοιώματι κατακειμένου ὑπτιῶ ἐπὶ χρυσοποι-
κίλτου ἀλουργοβαφοῦς ὀλοσηρικοῦ, οὐδέποτε μὲ συνεκί-
νησε βαθύτερον, ἢ τὴν νύκτα ἐκείνην ἐνώπιον τῆς παλ-
λούσης ταύτης εἰκόνας τοῦ θανάτου. Ἡ φύσις, ὁ αἰθέρ,
τὰ στοιχεῖα ταράσσονται εἰς τὴν θέαν τοῦ νεκροῦ Ἰησοῦ.
Βιαιοτέρα ἐπιπνέει αἴφνης ἡ αὔρα ἢ χλόη σαλεύεται,
οἱ θάμνοι κλίνουσι, τῶν δένδρων αἱ κορυφαὶ καὶ οἱ κλά-
δοι κάμπτονται πρὸς τὴν γῆν ἐνώπιον τῆς ἐλαυνούσης ἱε-
ρᾶς πομπῆς. Εἰς ψίθυρον ἀλγεινόν, ὡς εἰς στοναχὴν ἐν-
τρόμου θυσιάς τῆς φύσεως ἐνώπιον τοῦ Ἀνάρχου φερο-
μένου νεκροῦ, ἐπερατώθη ἡ ἀκαριαία ἐκείνη ὀρμὴ τοῦ
ἐπιπνεύσαντος πνεύματος. Ἦδη ἐξέπνευσε, καὶ μαλακῆ
φέρεται πάλιν ἐπὶ τῶν δένδρων ἡπία ἢ αὔρα. Βαδίζον-
τες βραδέως περιερχόμεθα ἐν λιτανείᾳ τὸν περίβολον τοῦ

νεκροταφείου. Ὀδυνηρῶς ἐξάισιον, μελαγχολικῶς ἐπιβάλλον εἶναι τὸ αὐστηρότατον θέαμα. Οἱ τῆς σκοτεινοῦ δρομίοκοι, οἱ ἔνθεν κακείθεν τὰς ἀτελευτήτους σειρὰς τῶν τάφων καὶ τῶν σταυρῶν καθορίζοντες, φωτίζονται ἀκαριαίως ὑπὸ τὸ φῶς τῶν λαμπάδων μας. Εἰς τὰς ὠχρὰς ἀναλαμπὰς αὐτῶν, τὰς τρεμούσας ὅπως καὶ τῶν ζώντων αἱ ψυχαί, ἀναγινώσκω διερχόμενος τὰ ὀνόματα φιλάτων θεοσθεσιῶν ὑπάρξεων πρὸς ἃς μᾶς συνδέει νοῦς καὶ καρδία, ἐπωδύνως ἐκρίζωθεῖσα εἰς τοῦ χωρισμοῦ τὸ ἀμείλικτον κτύπημα. Χαίρετε φίλοι, σὰς προσφωνοῦμεν οἱ ζῶντες! Ἀγιάζομεν τοὺς τάφους σας διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, νεκροῦ καὶ Αὐτοῦ τὴν νύκτα ταύτην, καὶ ἀναμένομεν τὴν στιγμὴν καθ' ἣν, θύματα τοῦ θανάτου καὶ ἡμεῖς, θὰ κοιμηθῶμεν πλησίον σας, καὶ πνεύματα ἀφανῆ, ἀπὸ τῆς ἀύλου ἡμῶν ὑποστάσεως θὰ βλέπωμεν τοὺς ἐπιζήσαντας συγκινουμένους εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὀνομάτων μας, μετὰ τῆς αὐτῆς δακρυοσταλάκτου στοργῆς καὶ ὁσιότητος μεθ' ἧς καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι προσβλέποντες ἤδη τοὺς προσφιλεῖς τάφους σας. Ἀδελφοί, φίλτατοι ἀδελφοί, κοιμηθῆτε ἐν εἰρήνῃ. — Ταχεῖα ἐν τούτοις, ἐντὸς τοῦ νεκρικοῦ χώρου, ἐλαύνει ἡ νεκρικὴ πομπή. Σώματα καὶ ἰνδάλματα ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ποικίλως μορφοῦνται ὑπὸ τὰς λάμπεις τῶν πενθίμων κηρίων, καὶ πρὶν ἔτι ὁ στοχασμὸς συλλάβῃ τὸν τύπον, ἐλύθησαν ἤδη ὡς ὄνειρα εὐφροσύνων στιγμῶν. Αἱ προτομαὶ τῶν νεκρῶν μειδιῶσι· οἱ τάφοι ἀποβαίνουσιν εὐγλωττότεροι, οἱ νεκροὶ φιλοξενοῦσι τοὺς ζῶντας. Εἰς τὴν φανταστικὴν ἐκείνην καὶ ἀκαριαίαν παρέλασιν τῶν ἀορίστων μορφῶν τῶν ἀδιαλείπτως προκυπτουσῶν καὶ ἐξαφανιζομένων βλέπει τις τὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς. Σκια τὰ πάντα. Διεγράφη, ἡρανόση. Οὐδὲν ἀπέμεινε πλέον. Οὔτε ἡ ἀνάμνησις. Εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον διατελεῖ ὁ ἐξωτερικός. Εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας φλεγμαίνει ὀδύνη αἰσθήματος τραυματισθέντος· ἀλλ' ἔξω μειδιᾷ ἡ φύσις. Ἀνθοσκεπεῖς αἱ ἀνακτενδράδες ἀνέρπουσι πρὸς τοὺς κλάδους

τῶν δένδρων. Φυλλώματα πράσινα καὶ πυκνὰ σκέπousι τὰ μνήματα. Λευκὰ ἄνθη σπίζουσι τοὺς χλοάζοντας καὶ δροσεροὺς τούτους σμαράγδους. καὶ πρὸς τὸ χῶμα δειλῶς κατακεκλιμένα σεμνὰ καὶ εὐώδη φαίνονται τὰ ἄνθη. Ἄτινα ἄλλα ἐβλάστησαν καλλιεργηθέντα, καὶ ἄλλα κατετέθησαν πρὸ μικροῦ ἐκεῖ προσκομισθέντα ὑπὸ τῆς στοργῆς τῶν οἰκειῶν. Ὡπεύω συγκεκινημένοι αὐτά· ἀποστάζουσι δρόσον. Ἄλλ' εἶναι τοῦ οὐρανοῦ δρόσος ἄρα γε, ἢ δάκρυ ἄλλους καὶ σπαραγμοῦ κυλίσαν ὡς θυσία καὶ προσφορά τῆς καρδίας εἰς τὴν ἀνθρώσπαρτον αὐτήν προσκομιδὴν καὶ θυσίαν, τὴν λεπτήν, τὴν τρυφερὰν καὶ εὐώδη, ἣν εἰς τὴν μνήμην τοῦ νεκροῦ προσέρχεται φέρουσα ἢ ἀλγεινὴ ἀφοσίωσις τῆς ζωῆς ; ...

* *
*

Ἰπὸ τὸ κράτος πενθίμων εἰκόνων καὶ σκέψεων, οὐχὶ μόνον τὴν ἰδίαν θλίψιν ἀναλογιζόμενος καὶ ἐκτρέφων, ἀλλὰ καὶ πάντων ὅσοι ἀπέτισαν εἰς τοῦ θανάτου τὴν δουλείαν τὰ ἄδρα καὶ δεινὰ λύτρα τῆς ζωῆς, ἠκολούθουν πόρρωθεν τὴν ἱερὰν συνοδείαν. Ἐγγίζομεν εἰς τὰ τέλος. Τὰ πάντα, τὰ γήινα πάντα ἔχουσι τὸ τέλος. ἐδῶ, καὶ ἡ ὀδύνη ἢ μόνον μετὰ τῆς ζωῆς τελευτῶσα. Εἰς τὰς ἐρήμους ἐκτάσεις τὰς ὑπὸ τάφων κατεσπαρμένας, πολύμορφα σχήματα, ἀπὸ τοῦ φωτὸς δημιουργούμενα, ἔρπουσι πάντοτε. Μεγεθύνονται, σμικρύνονται, σβέννυνται. Στιγμιαία φωτὸς ἀκτὶς ἐπιφαίνεται μόλις, καὶ σκότος ἐνιαῖον καὶ βαθὺ διαδέχεται ἀτελευτήτως αὐτήν. Τὸ ἀκαριαῖον τοῦτο φῶς, τὸ δῶον πρὶν μόλις ἀνατεῖλῃ, ἢ ἐνότης αὐτῆ τοῦ διαρκοῦς σκοτοῦς, τοῦ ἐπερχομένου ἀμέσως μετὰ τὴν ὥραν λαμπηδόνα, δὲν εἶναι ἄρα γε εἰκὼν τοῦ βίου καὶ τῶν ἐλπίδων ἀυγαζουσῶν μόλις καὶ ἀπατηλῶς ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος τῆς ψυχῆς. ὅπως δῶσωσι θετικῶς καὶ ἰσασεῖ ὑπὸ τὸν ζόφον τοῦ θανάτου, τοῦ μυστηρίου, καὶ τοῦ αἰ-

νίγματος; Ποργῶς παρέρχονται οἱ τάφοι, καὶ τῶν κεκοιμημένων τὰ λίθινα ὁμοιώματα. Ὑπὸ τὴν ἱερότητα τῆς ἀγνείας καὶ τοῦ θανάτου, παρθένοι λευκαὶ ὅπως καὶ ἡ ψυχὴ των ἀναπαύονται ἐδῶ ἐπὶ λευκοῦ μαρμάρου καὶ ὑπ' αὐτό. Τὸ ἄσπιλον τοῦ λίθου εἶναι τῆς ἀσπίλου ψυχῆς ἢ συμβολικὴ παράστασις. Φρουρὸς ἀγρυπνεῖ ἐγγυὸς ὁ Σταυρὸς, καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην Αὐτοῦ ὁ Χρόνος λευκαίνει τὰ ὀστά, καὶ ἀδιατάρακτος μηκύνεται ὁ ὕπνος, ὁ ἅγιος ὕπνος τῆς ἀθωότητος. Μικρὰ παιδία, γῆινα Χεροῦθειμ, ἀπὸ τῶν οὐρανίων ταγμάτων θελκτικοὶ αὐτόμολοι, μερραφήλειον τὸ πρόσωπον, με τοῦ Ἀπριλίου τὰ ρόδα καὶ τὴν δρόσον εἰς τὰς παρειάς, με τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς χαρᾶς τὴν φωνὴν εἰς τὰ χεῖλη, με τὴν ζωὴν μόλις διανοιγομένην εἰς τὴν εὐώδη ἐκείνην κάλυκα τοῦ ἐρατεινοῦ σώματός των κοιμῶνται τώρα ἐδῶ, μακρὰν τῆς μητρικῆς ἀγκάλης. Ἄλλὰ καὶ ἡ γῆ εἶναι ἀγαθὴ μήτηρ' καὶ ὅταν ἠπίως ψαύσῃ ἡμᾶς ἢ χεῖρ τοῦ θανάτου, ὅταν πᾶν ἄλλο γῆινον ἄσυλον, καὶ τῆς μητρός μας ὁ κόλπος αὐτός, δὲν δύναται πλέον νὰ μᾶς δεχθῆ καὶ νὰ μᾶς προστατεύσῃ, ἀνοίγει τότε ἡ εὐσπλαγγνος γῆ τοὺς κόλπους της, καὶ ὡς τέκνα προσφιλῆ, ἀπὸ τοῦ στήθους αὐτῆς προσκαίρως ἐκφυγόντα, μᾶς δέχεται καὶ πάλιν, καὶ πάλιν μᾶς καλύπτει ἀναλαμβάνουσα τὸν χοῦν δι' οὗ ἐπλάσθη τὸ σῶμα μας. Ὡ! ποία συρροὴ ἀναμνήσεων, καὶ ποία πληθὺς τάφων καὶ σταυρῶν! Ἐκαστος ἐκπροσωπεῖ καὶ μίαν σθεσθεῖσαν ζωὴν.....ζωὴν ἧς ἡ λῆξις χαράσσει διὰ τοὺς ἐπιζήσαντας δακρύων καὶ πόνων τὴν ἑναρξίν.

* *
*

Ἄλλ' εἰς ἓνα τάφον νεοσκαφῆ, ἀρετὴν καὶ αὐταπέρησιν σκέποντα, προσῆλθον εὐλαβῶς, τὴν λαμπάδα τοῦ Ἐπιταφίου σφίγγων εἰς τὰς τρεμούσας χεῖρας. Ἡθικοὶ σπασμοὶ ἀγάπης περιαλοῦς διέσειον τὴν ψυχὴν μου. Ὡ-

ρυξα πλαγίως τοῦ τάφου μικρὰν ὀπὴν, καὶ ἐντὸς αὐτῆς ἐσφῆνωσα τὴν ἀνημμένην λαμπάδα. Τὸ σκότος διεσκέδασθη περίξ. Καὶ τότε ὀδυνηρὸς ἐνδόμυχος διάλογος, ἄρρητον πάθος λατρείας σεβασμοῦ καὶ στοργῆς ἐρμηνεύων, ἀντήχησεν εἰς τὸ κενὸν τῆς ἐρημωθείσης καρδιάς μου...

* *
*

Ἄπεσπάσθην ἀπὸ τοῦ περιηλιμένου μνήματος. Καλύπτει ἀνεκτιμήτους καὶ ἀλησιμονήτους θησαυρούς. Ἡ Πίστις ἐπῆλθεν ἐγκαίρως διασκεδάσασα τὸν ἄγριον τῆς ἀπελπισίας τυφῶνα, καὶ πραῦναςα, διὰ τῆς ἐλπίδος τῆς ἄλλης ζωῆς, τὴν μέλαιναν ἀγριότητα τῆς ὀδύνης ἥτις μὲ διέσχίζε. Ἡ Πρόνοια ἠλέησε τὸ πλάσμα της. Αὐτὴ ἐξάκοντίζει τὴν δοκιμασίαν, ἀλλ' αὕτη ἐπίσης καταπέμπει καὶ τὴν παραμυθίαν. Οἱ λόγοι τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ, οἱ μετὰ φλογερᾶς εὐγλωττίας ἀπηγήσαντες πρὸ μικροῦ ἐντὸς τῶν ἐγκάτων τῆς καρδιάς μου, ἀπεβαλοντες τὴν ἀγρίαν, ἐν τῇ φιλοστοργίᾳ αὐτῶν, ὄρμην, ἀπέβησαν τρυφερώτεροι ἔτι, καὶ ἡπιώτεροι ἐν τῇ χριστιανικῇ ἀναπολήσει καὶ ἐν-ολῆ. Τὸ μυστήριον τοῦ θανάτου, ἄλυτον καὶ ἄγρυπνον πάντοτε ἐν ἐμοί, ὅπερ βικαιότερον καὶ ὀξύτερον ἡγέρθη πρὸ μικροῦ ὅτε προσέβλεπον καὶ σιωπηλῶς προσεφώνουν ἐν τῇ ἐρημίᾳ τὸ φίλτατον ἐκεῖνο μνήμα, ἐνέδωκε καὶ αὐτὸ εἰς τὴν θείαν τῆς Θρησκείας φωνὴν καὶ πραῦνθὲν συνεπτύχθη πάλιν. Ἄνεβλήθη, δὲν ἐλύθη· ἐληθάργησε χωρὶς νὰ παύσῃ ἀκμάζον. — Ἦδη ἡ πομπὴ τοῦ Ἐπιταφίου ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ ἀπὸ τοῦ ὠχροῦ φωτὸς τῶν ἀνθρωπίνων λαμπάδων φωτισθεῖσα στιγμιαίως σκιερὰ ἐκεῖνη καὶ σεβασμία περιοχὴ ἐκαλύφθη καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν μέλαιναν πτυχὴν τῆς ποτνίας Νυκτός. Ἡ ἐπισημότης τῆς νυκτερινῆς σιωπῆς, καὶ ἡ ἐπισημότης τῆς ἀγίας περιοχῆς ἐπεκάθισαν καὶ πάλιν ἐν δεσμῶ ἐνιαίῳ ἐπὶ τὸν ἱερὸν καὶ γαληνιαῖον χώρον ἔνθα κοιμῶνται οἱ νεκροί. Ἐξῆλθον, δεινῶς χειμαζόμενος,

ἀπὸ τὸν σεπτὸν περίβολον. Εἶχον ἀφήσει τὸν λιμένα τῆς εἰρήνης, καὶ τὸ εὐθραστον τοῦ ταραχώδους βίου ἀκάτιον πτερώσας διὰ τοῦ ἰστίου ἔπλεον πάλιν πρὸς τὴν πόλιν τῶν παθῶν, τῶν μεριμνῶν, τῶν ἀλγεινῶν φροντίδων, τῶν πικρῶν διαψεύσεων. Εἶδον τὸ ὑστατον τὸν φανὸν τοῦ Κοιμητηρίου προφέγγοντα εἰς τὴν εἴσοδον ἐκείνην τοῦ ἀκυμάντου λιμένος, ἀφ' ὅπου πρὸ μικροῦ εἶχον ἀνασπάσει τῆς μικρᾶς καὶ ἀσθενοῦς σχεδίας μου τὴν ἄγκυραν. Πνεῦμα γαλήνης ἐφέρετο ἐκείθεν πρὸς τὴν πόλιν τῆς ζωῆς, ὁποῦθεν ἀντίθετος ἐξώμα βιωτικῆ καταιγίς, καὶ θύελλα μαينوμένη. Καὶ ποῦ, καὶ πῶς εἰς τοιοῦτον πέλαγος νὰ πλεύσωμεν ἡμεῖς ! Ἀλλὰ τοῦ ἀκατίου τὴν ἀσθένειαν ἰδοὺ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ἐλπίδος στηρίζουσα ἡ χεὶρ. Ἦδη ἠφάνισθη τοῦ φανοῦ τὸ μυστηριῶδες φῶς. Βαρεῖς ἀναπάλλονται ὑπὲρ τὴν πόλιν ἤχοι πενθίμων ἐμβατηρίων. Οἱ Ἐπιτάφιοι τῶν Ναῶν ἐξῆλθον, καὶ ἄσμα θανάτου, « ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ » περιδονεῖται ἔτι εἰς τὸ κενόν. Τὴν εἶδον πρὸ μικροῦ τὴν ζωὴν ἐν τῷ τάφῳ. Τὴν εἶδον εἰς τὸ ὁμοίωμα ἐκείνο τοῦ Σωτῆρος, τὴν εἶδον εἰς τοὺς τάφους αὐτοῦς, οὓς ἀδιαλείπτως σκάπτει ὁ θάνατος. Ἄλλ' ὑπὸ τὸ μυστήριον ὅπερ κρύπτουσι τὰ μνήματα καθευδεῖ ἡ ζωὴ, ἡ ἀληθὴς ζωὴ. Ὁ Ἄγγελος ἐκύλισε τοῦ μνήματος τὸν λίθον καὶ ἀναστηθεῖσα φωτοβόλος ἀνεπήδησεν ἐξ αὐτοῦ ἡ ἀληθὴς καὶ αἰωνία Ζωή. Ὁ Ἄγγελος θὰ ἀνοίξη, ἐν τῷ ἐπηγγελμένῳ χρόνῳ, τοὺς τάφους, καὶ φαεινὴ ἀπὸ τούτων θὰ ἀνέλθῃ ἡ ἀτελεύτητος χαρὰ καὶ ἡ ζωὴ τῶν δικαίων καὶ ἐναρέτων, τῶν ἐν Πίστει καὶ Εὐσεβείᾳ κοιμηθέντων ἐν Κυρίῳ.

Σπυρίδων Παγανέλης

**НАУЧНО-БИБЛИОТЕЧНИ
КАТАЛОГ**

